

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— "
četrt leta . . . . . 2-50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Petindvajsetletnica

Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Spominski spis.

Sestavil L. JELENC.

Ta krasno opremljena knjiga z bogato in velezanimivo vsebino je izšla v proslavo Zavezine 25letnice. — Na naslovni strani originalna risba strokovnega učitelja Dragotina Humka. — V tekstu 10 ilustracij. — Cena: broširanemu izvodu 3 K, elegantno vezanemu 4 K, s poštnino 30 vin. več.

Vsak zaveden učitelj in vsaka zavedna učiteljica, ki se zanima za delo naše organizacije, naj si to knjigo naroči. Naroče si jo naj vse naše organizacije in knjižnice. Zaloga ni velika, zato hitite z naročili!

Naroča se pri vodstvu Zaveze v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6.

Boj za kruh.

(Brzojavna vest.)

Dunaj, 22. oktobra. Danes se je mudila v parlamentu deputacija Zveze slovenskega učiteljstva v Avstriji in Nemške-avstrijske učiteljske zveze, da urgira naglo rešitev znanih zahtev učiteljstva glede regulacije plač. Deputacija je govorila z ministrskim predsednikom grofom Stürgkhom in z vodjo finančnega ministrstva dr. Englom. — Zastopniki organiziranega naprednega avstrijskega učiteljstva so stalno na straži in na delu, da učiteljstvo tudi to pot ne odide praznih rok.

Glasovi z Goriškega.*)

V štev. 41. in 42. našega glasilja smo zvedeli učitelji bolj na periferiji dežele, da

* Da se resnica prav spozna, je treba čuti dva zvona. Uredn.

živi »Deželno uč. društvo za pokneženo grofijo Goriško-Gradiščansko«. In kaj se je zgodilo? Na zadnjih volitvah v naš vzorni deželni zbor je prodrla takozvana »Narodna stranka«, in odbor društva je smatral za potrebno, da se gre pokloniti dr. Faiduttiju in drugim visokim in nevsiokim predstaviteljem naše deželne uprave. Deputacija je ob tej priliki izročila tudi »vdano«, »spoštljivo« in nazadnje še »prevdano« podpisano prošnjo, naj bi se s pomočjo učiteljstva izvoljeni poslanci ozri s svojih mehkih foteljev tudi na ubogo učiteljsko paro in v svoji blagonaklonjenosti milostno dovolijo to, kar je danes, rekel bi, deviza in »conditio — sine qua non« vsega avstrijskega učiteljstva. Ne to, samo nekoliko tega bi bilo že za Goričane dovolj in »visoka deželna zbornica bo zapisana z nepozabno hvaležnostjo v prevdanih učiteljskih scih. Že uredništvo samo je umestno opomnilo, da je to pravzaprav nesoholdarno kršenje stanovske dis-

cipline, in v zadnji številki nekdo poizkuša še ovreči to upravičeno pripombo uredništva.

Ker kritika stvari, časih pa tudi forme same nikdar ne škoduje, si oglejmo najprej to petičijo samo. Človek bi mislil, da je bila vložena v časih konkordata žalostnega spomina, v tako ponižujočem tonu je sestavljena. Čim bolj se bomo poniževali, tem bolj in tem sigurneje nas bodo zapostavljali. Kje je ona samozavest človeškega dostojanstva in samozavest najvažnejšega stanu?! Kaj smo res le samo ponižni in »preudami« deželni hlapi in nič več? K svojemu dolžniku se ni treba priplaziti po kolenih, ampak mirno in dostojno zahtevati to, kar nam gre!

Da, zahtevati to, kar nam gre, vse to, prav nič več in tudi nič manj, brez neokusnih priveskov vdanosti in lojalnosti. Vse avstrijsko učiteljstvo se je srečno strnilo ter formuliralo ene ter iste svoje minimalne zahteve, ki jih moramo doseči brez vsakih prikrajšani. Prav nobenega izgovora ni tedaj, da se iznajde kar naenkrat deputacija in prosí samo obgripek naših postulatov, saj te zahteve nočelo nič drugega, kot preskrbeti tudi učiteljstvu dostojnega in človeškega življenja. Pri tem pa nobenega popuščanja, ampak izkušati jih uveljaviti vse brezobzirno in povsod!

Pisec zagovarja odborovo petičijo s tem, da bi se izenačile vsaj plače vsega goriškega učiteljstva. Da bi se zgodilo to, bi bila pa edino umestna takojšnja ustanovitev deželnega šolskega fonda in ne, kar imamo v vsej Avstriji edinole še pri nas, namreč okrajne šolske fonde.

Prva točka, ker ta je pravzaprav ono preporno jabolko, bi se morala razdeliti torej v dve, in sicer:

1. Ustanovi se naj takoj namesto dosedanjih okrajnih, deželni šolski fond in učiteljstvo naj plačuje dežela, ne okrajni šolski sveti, in sicer v vseh okrajih enako.

2. Nemudoma naj se regulirajo plače v smislu zahtev vsega avstrijskega učiteljstva. Vsak poslanec, izvoljen na narodnem, demokratskem in naprednem pro-

gramu, mora brez ugovora akceptirati te zahteve in tudi glasovati zanje, saj ne vsebujejo prav nič pretiranega.

In če nam ne izpolnijo tega? No, potem bomo tem prej posegli še po enem sredstvu, namreč po politiški organizaciji in tedaj bomo odločevali še mi, kdo bo sedel v deželnem, oziroma v državnem zboru in kdo ne. Da se bomo pa bojevali najbrezobzirneje proti poslancem, ki nam ne privoščijo niti živeti, to je pa jasno. Čas za politiško organizacijo je že prav ugoden, tudi tla imamo.

V uvodu prvega članka »Deželno učiteljsko društvo v Gorici« se pisec huduje na učiteljstvo, da ne pristopa k »Deželnemu učiteljskemu društvu«. Tovariši, saj velika večina mlajšega učiteljstva niti ne ve ne, da društvo sploh eksistira. Velika, velika napaka vseh naših okr. učiteljskih društev je, da se ne pošlje takoj v začetku šolskega leta novim kolegom vabij k pristopu, zakaj mlad novinec se niti obrniti ne ve nikamor, zato je vaša krivda, če je mrtev član stanu. Posebno še, če društvo spi in ni dosti čuti ali čitati o njem, potem to pač ni znak letargije učiteljstva!

Pa ker smo že pri tem, ali je potrebno, da bi vstopilo vse goriško učiteljstvo v to društvo ali ne? Menimo, da pač ne, ker so se taka deželna učiteljska društva izkazala v praksi kot nezmožna uspešnega življenja ali vsaj nepraktična. Skrajni čas je že, da predvsem oživijo okrajna učiteljska društva in se osnuje deželna zveza goriških učiteljskih društev po Štajerskem in kranjskem vzoru. Ta zveza naj bi potem vodila vse take in podobne akcije ter bi bila kompetentna predstaviteljica vsega goriškega učiteljstva. Ker je pa novi deželni zbor izvoljen, je nujna potreba, da se osnuje ta zveza takoj, formulira naše zahteve in mogoče skliče pred prihodnjim zasedanjem v sporazumu z italijanskimi kolegi v Gorici veliko zborovanje, povabi vse poslance in jim predloži te naše zahteve, kjer naj se poslanci tudi izrazijo, ali imajo resen namen udeležiti jih ali ne.

Ker bi se s samimi besedami ne prišlo nikamor, naj sevenem okr. učiteljskem

LISTEK.

Sokol — 50 let.

Začetkom oktobra tekočega leta je minilo petdeset let, odkar je slovenski Sokol stopil na branik svoje domovine. V dneh najhujšega zatiranja vsakega narodnega gibanja se je dvignil Južni Sokol v srcu slovenske zemlje, v beli naši Ljubljani. Zgradil je tu svoj ponosni, nerazrušeni Andetrij — zibel slovenskega Sokolstva!

Z razmahom svojih ponosnih kril, s smelim svojim poletom je začel buditi narod k delu, zavednosti in spoznanju: v sokolski misli, ki je kakor sijajna plamenica zažarela na slovanskem severu in odblesknila na slovanski jug, leži moč, klije rast in temelji bodočnosti zdravega in silnega Slovanstva!

Južnega Sokola je zamorilo nasilje tedanjih dni. Toda zdravo seme, vrženo v plodna domača tla, je pognalo nove kalit, in dedščino Južnega Sokola je prevzel Ljubljanski Sokol.

Težki časi so dušili mlado življenje. A v dobi trpljenja in borbe se je izpričalo, da je sokolska misel nepremagljiva: Zakopana je globoko v čuvstvanje in se — simbolj jo izkušajo zamoriti — razploduje sama ob sebi. Razlila se je preko vsega

našega ozemlja kakor silovit veletok, ki mu ne zapre poti nobena zapreka; zakipela je preko naših ozkih mej, zavilnila se je preko oceana, utaborila se je v dušo in srce vsakega zavednega Slovanca, pa bivač ta kjerkoli; zakaj sokolska misel hoče, da se uresniči beseda, ki velevala: Kdor Slovanec — ta Sokol!

Narodu kaže pot do zmage in mu daje sredstva. In ta pot je delo in ta sredstva so pogum, ki je produkt razvitih telesnih in duševnih sil: samozavesti!

Iz Ljubljanskega Sokola je izšlo vse naše sokolsko življenje in delovanje: Iz njega naši prvi sokolski delavci, iz njega propagatorji sokolske misli, v njem početek sokolske literature. Tako govori zgodovina!

Narodna zavednost, kakor je veličastno gorela po vsej naši zemlji, je v njem dobila vir in netivo. Vsi naši narodni borci in vodniki iz dobe narodnega prepoda so bili pripadniki sokolske misli. Tako govori zgodovina!

Kjer je bilo treba manifestirati za čast in pravice naroda, tam je bil na prvem mestu Sokol kot reprezentant domoljubja, zavednosti in odločnosti. Plahost je izginila iz src, šibki so se ojačili, značaj utrđili, volja je rodila moč, kramjščina se je umaknila Slovanstvu, padle so provincialne meje, da smo se začutili sinove in hčere ene matere, vsi enakovredni in enakopravni člani enega naroda! Čuvstvo de-

mokratizma je prepojilo vse naše sloje. Tako govori zgodovina!

Tako so bili dani Sokolstvu pogoji za razvoj in napredek, pogoji za pravo sokolsko delo: za telesno, npravstveno, demokratsko in narodno vzgojo.

To pravo sokolsko delo pa se je začelo v Ljubljanskem Sokolu, ko je stopil na prizorišče sedanjí starosta Ljubljanskega Sokola in načelnik Slovenske Sokolske Zveze, brat dr. Viktor Murnik. Iz Ljubljanskega Sokola se je to pravo sokolsko delo razširilo med vsem slovenskim Sokolstvom. Bratu Murniku so se pridružili vztrajni in zavestni sokolski delavci, ki so bili ali njegovji učenci, ali pa so pili z prvega vira sokolske misli v matici Sokolstva — v Pragi. Tako govori zgodovina!

Slovensko Sokolstvo se je strnilo v Slovensko Sokolsko Zvezo, ta pa se je razdelila v župe. Tako je organizacija našega Sokolstva, ki je del Slovenske Sokolske Zveze, dovršena formalno in bistveno.

Vztrajno in smotreno sokolsko delo z zgoraj označenimi četverimi nalogami je rodilo slovenskemu Sokolstvu cvetočo dobo: spoznalo je svojo moč in je šlo na mednarodne tekme!

Praga - Luksemburg - Turin - Praga! Srce zakipi Slovanem od ponosa: pred vsem kulturnim svetom je slovensko Sokolstvo slovenskemu imenu priborilo slavo in čast! In sedaj se pripravljajo naši bratje, da poizkusijo svoje moči na leto-

šnji mednarodni tekmi, ki se vrši meseca novembra v Parizu. In v dobi zmagovalnih pohodov slavi slovensko Sokolstvo svojo petdesetletnico — z delom slavi, z uspehi venča svoj polstoletni jubilej!

Zakaj slavje Ljubljanskega Sokola ni le slavje tega Sokola, ampak je slavje vsega slovenskega Sokolstva. Vsi se radujemo uspehov jubilaranta, vsi priznavamo zasluge brata Murnika in ostalih sokolskih delavcev, vsi se zavezujemo današnji dan ob nastopu v novo razdobje, da hočemo zvesto služiti sokolski misli, jo širiti in poglobljati med narodom in svoje zasebno in javno delovanje in življenje uravnati po načelih bistva te misli!

Ta obljuba vsega sloveskega Sokolstva bodi jubilarju naše najlepše sokolsko darilo!

Slovensko Sokolstvo ne išče zase ne dobička, ne slave! Tako velevala ukaz ustanovnika Sokolstva. Ne bili bi Sokoli, ako bi hoteli drugače. Zato pa stoji Sokolstvo danes, kakor je stalo doslej, z vsemi svojimi silami v brambo koristit ljubljene domovine z edinim smotrom in daleč stran od umazane sebičnosti, da služi s svojo idealno vestnostjo edino svojemu narodu — samo sestavni in bistveni njegov del — s tem, da dviga, jači, utrja njegove telesne in duševne sile, hoteč jih zlit v harmonično celoto.

Uspehi slovenskega Sokolstva so dokaz, da velika misel zmaguje vkljub vsem

